

The practice of implementation and the use of EU Directive 2004/48/EC is analysed. The problems of civil remedies to protect intellectual property in the EU are investigated.

Анализируется практика имплементации и применения в государствах-членах ЕС директивы ЕС 2004/48/EC об обеспечении прав интеллектуальной собственности. Исследуются проблемные вопросы применения гражданско-правовых способов защиты прав интеллектуальной собственности в ЕС.

ПРАВОВІ ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ МИТНОГО СОЮЗУ ТА ЄДИНОГО ЕКОНОМІЧНОГО ПРОСТОРУ В МЕЖАХ ЄВРАЗІЙСЬКОГО ЕКОНОМІЧНОГО СПІВТОВАРИСТВА

Король В. І.,

кандидат юридичних наук,

завідувач відділу міжнародного приватного права та порівняльного правознавства

НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України

Статтю присвячено правовим особливостям функціонування Митного союзу та Єдиного економічного простору, створених у межах Євразійського економічного співтовариства. Вбачається, що цей напрям стає одним із пріоритетів регіональної зовнішньоекономічної стратегії України поряд з формуванням зон вільної торгівлі з ЄС та державами СНД.

Ключові слова: регіональна зовнішньоекономічна стратегія, Митний союз, Єдиний економічний простір, ЄврАзЕС.

На сучасному етапі, який характеризується подальшою інтенсифікацією суперечливих інтеграційних та дезінтеграційних процесів на глобальному і регіональному рівнях, для України особливою гостротою набуває проблема формування і реалізації збалансованої зовнішньоекономічної політики на європейському та євразійському напрямках.

У такому контексті актуалізується необхідність дослідження правових засад, що обумовлюють основні напрями та можливі форми євразійської регіональної економічної інтеграції України. Виходячи з того, що загальні засади функціонування зони вільної торгівлі країн СНД та Митного союзу і Єдиного економічного простору, створених державами-членами Євразійського економічного співтовариства, розкрито в інших публікаціях автора [1, 2], метою цієї статті є розкриття правових особливостей їх функціонування, у тому числі, через призму інтересів України, що здійснено у вітчизняній правовій науці вперше.

Для досягнення мети статті доцільним є звернення до міжнародних договорів, укладених у межах СОТ, державами СНГ, які одночасно є членами ЄврАзЕС, Росією, Білоруссю та Казахстаном, рішень органів Митного союзу та Єдиного економічного простору, позицій фахівців.

До заходів локального або тактичного характеру з боку країн СНД, котрі одночасно є й членами Митного союзу, можна віднести запровадження інструментів протекціонізму, які спрямовуватимуться на створення правових бар'єрів для імпорту українських товарів на їх ринки. У свою чергу, не менш небезпечні ризики для економічних інтересів України та вітчизняних експортерів криються в потенційно можливих заходах стратегічного характеру.

У даному випадку йдеться про правові норми, які закріплено в незначному за обсягом, але надзвичайно суттєвому за можливим рівнем впливу Додатку № 6 до ратифікованого Верховною Радою України Договору про зону вільної торгівлі країн СНД [3], на якому невиправдано майже не акцентується увага дослідників.

Застосування положень цього Додатку нерозривно пов'язане з нормою, закріпленою у п. 1 ст. 18 Договору, виходячи зі змісту якої, Договір не перешкоджає Україні брати участь в угодах про Митний союз або вільну торгівлю відповідно до правил СОТ, зокрема, ст. XXIV ГАТТ 1994. У зазначеному Додатку, який визначає узгоджені підходи країн сторін Договору до офіційного автентичного тлумачення наведеної статті, передбачено наступне. У випадку, якщо участь однієї з країн в угоді (а України це стосується в першу чергу в контексті Угоди про асоціацію та зони вільної торгівлі з ЄС), передбаченій п. 1 ст. 18, веде до зростання імпорту з такої країни у таких обсягах, які наносять шкоду або загрожують нанести шкоду промисловості Митного союзу, то держави-учасниці Митного союзу, причому без шкоди для застосування розкритих вище ст. 8 та 9 цього Договору, після попередніх консультацій залишають за собою право ввести мита щодо імпорту відповідних товарів з такої першої країни у розмірі ставки режиму найбільшого сприяння.

Таким чином, у розпорядженні країн Митного союзу є інструменти як нетарифного стримування імпорту товарів з України у вигляді технічних бар'єрів, санітарних та фітосанітарних вимог, а також антидемпінгових, компенсаційних та спеціальних захисних заходів, так і тарифного стримування на підставі Додатку № 6 до Договору. При цьому варто акцентувати увагу на тому, що реалізація Митним союзом права, передбаченого у зазначеному Додатку, де-факто означатиме втрату для України стимулюючої функції Договору про зону вільної торгівлі країн СНД.

У ході переговорного процесу щодо набуття Росією членства в СОТ через приєднання до Марракеської угоди члени СОТ поставили багато важливих питань щодо співвідношення міжнародних документів Митного

союзу та СОТ, з яких виділимо такі: в який спосіб Російська Федерація забезпечить виконання своїх зобов'язань з питань, віднесених до компетенції органів Митного союзу; який статус має Угода СОТ в рамках правової системи Митного союзу; в який спосіб Росія забезпечить відповідність майбутніх міжнародних угод Митного союзу та рішень Комісії Митного союзу її зобов'язанням у СОТ [4].

Для з'ясування цих важливих аспектів слід звернутись до норм Договору про функціонування Митного союзу в рамках багатосторонньої торгової системи від 19 травня 2011 р. [5]. Так, згідно з п. 1 ст. 1 цього Договору з дати приєднання будь-якої зі сторін до СОТ положення угоди СОТ, як вони визначені в Протоколі про її приєднання, стають частиною його правової системи. При цьому вони включають зобов'язання, що прийняті як умова приєднання та належать до правовідносин, по-перше, повноваження, з регулювання яких у рамках Митного союзу делеговані трьома країнами-членами його органам, по-друге, урегульованих міжнародними угодами, які становлять договірно-правову базу Митного союзу. З цієї самої дати ставки Єдиного митного тарифу Митного союзу не будуть перевищувати ставки імпортного тарифу, які передбачено списком поступок та зобов'язань з доступу на ринок товарів, який є додатком до Протоколу приєднання до СОТ.

Згідно зі ст. 2 цього Договору правова система Митного союзу та рішення його органів будуть прийматися відповідно до Угоди СОТ, що передбачає звернення до положень протоколів про приєднання кожної з країн, з яких лише Росія набула членство в СОТ [6]. До здійснення зазначених заходів положення Угоди СОТ матимуть пріоритет над відповідними положеннями міжнародних договорів та рішень органів Митного союзу. Важливо акцентувати увагу на тому, що права та зобов'язання, у даному разі Росії, не підлягають скасуванню чи обмеженню міжнародними договорами або рішеннями органів Митного союзу, включаючи Суд ЄврАзЕС.

Окреслюючи нові можливості, які відкриваються для бізнесу в межах Єдиного економічного простору ЄврАзЕС, колишній міністр економічного розвитку РФ Е. С. Набіулліна до них віднесла: відсутність мита всередині ЄЄП, рівні умови конкуренції, доступ до системи держзакупівель, скорочення інвестиційних витрат завдяки створенню єдиного ринку, захист прав на інтелектуальну власність, спільну систему технічного регулювання, уніфіковані тарифи на перевезення залізницею, а також вільне переміщення робочої сили [7].

До основних принципів формування ЄЄП можна віднести: національний режим – створення суб'єктам підприємництва з інших країн ЄЄП рівних умов з резидентами; єдині принципи регулювання – установлення в угодах норм прямої дії, уніфікація національних режимів; наднаціональне регулювання – розширення регулятивних функцій наднаціонального органу [8].

Правову основу Єдиного економічного простору, який почав функціонувати з 1 січня 2012 р., становить сукупність базових міжнародних угод (договорів) у таких сферах: єдина економічна політика; вільний рух товарів, послуг, капіталу; пересування робочої сили; енергетика і транспорт.

Міждержзрадою ЄврАзЕС (Вищим органом Митного союзу) на рівні голів урядів було ухвалено рішення від 15.03.2011 р. № 77 «Про формування Єдиного економічного простору Республіки Білорусь, Республіки Казахстан та Російської Федерації» [9], яким затверджено план заходів з реалізації Угод, що формують ЄЄП, розрахований до 2020 р. Одним із заходів, який стосується сфери прогнозування та регуляторної політики, визначено проведення не рідше одного разу на рік спільних нарад експертів країн для розгляду параметрів і основних показників прогнозів, основних факторів зростання та обмеження розвитку, розгляд і оцінка впливу ключових рішень, які визначають умови діяльності суб'єктів економіки.

Питання щодо наявних в Україні правових можливостей та обмежень зі здійснення стратегічного маневру щодо Митного союзу в контексті принципів і норм СОТ необхідно брати до уваги через ще один правовий аспект, на якому наголошує директор правового департаменту Комісії Митного союзу Н. Б. Слюсар. Сутність цього аспекту полягає в тому, що сформований на теперішній момент Митний союз на основі Договору від 6 жовтня 2007 р. є Митним союзом у межах ЄврАзЕС. Це означає, що його членом може стати лише держава-член ЄврАзЕС, яких є п'ять – Росія, Білорусь, Казахстан, Таджикистан та Киргизія, у свою чергу, Україна має статус спостерігача [10].

Підсумовуючи викладене вище, можна зробити низку важливих висновків. Між функціонуванням на тимчасовій основі поглибленої всеохоплюючої зони вільної торгівлі України і ЄС та ризиками для України і вітчизняних експортерів щодо несприятливої зміни правового режиму зовнішньої торгівлі в межах Договору про зону вільної торгівлі країн СНД існують причинно-наслідкові зв'язки. Високоймовірною реалізацією державами-учасниками Митного союзу права на скасування преференційного правового режиму та введення мита щодо імпорту товарів, які походять з території України, у розмірі ставки режиму найбільшого сприяння зумовлюватимуться не юридичним фактом набрання чинності Угодою про асоціацію в частині зони вільної торгівлі, а необхідністю захисту промисловості Митного союзу. При цьому такі правомірні дії держав-учасниць Митного союзу здатні призвести до втрати для українських суб'єктів господарсько-торговельної діяльності стимулюючої функції зазначеного Договору.

Функціонування Митного союзу з 2012 р. здійснюється у більш сприятливому для України правовому режимі, що обумовлено його удосконаленням у межах багатосторонньої торгової системи на таких основних засадах: з дати приєднання країни Митного союзу до СОТ її угоди стають частиною його правової системи; правова система Митного союзу та рішення його органів відповідатимуть нормам Марракеської угоди про створення СОТ, причому положення цієї Угоди матимуть пріоритет над міжнародними договорами та рішеннями органів Митного союзу у випадку виникнення колізій.

Виходячи з того, що зафіксовані при набутті членства у СОТ ставки ввізного (імпортного) мита України є суттєво нижчими порівняно зі ставками єдиного митного тарифу Митного союзу Росії, Білорусі та Казахстану, теоретично можливе приєднання України до такого Союзу зумовлюватиме правові наслідки у вигляді надання зацікавленим членам СОТ нових поступок або, у випадку недосягнення домовленостей в ході проведення переговорів, запровадження ними відповідних контрзаходів.

З огляду на те, що відсутність системного підходу при формуванні економічної політики України визнається ключовим недоліком, важливим є здійснення наукових розробок щодо узгодження концептуально-правових засад реалізації зовнішньоекономічної стратегії нашої держави не тільки на європейському та євразійському напрямках, а й на інших, не менш важливих напрямках. До них слід, перш за все, віднести Східноазійський регіон, котрий за прогнозами буде виступати не тільки як центр дальшого глобального розвитку, а й як визначальний зовнішній фактор, характер та сила впливу якого значною мірою обумовлюватиме траєкторію майбутнього руху як ЄС, так і Росії, що ними визнається у власних стратегічних розробках до 2020 р. У свою чергу, це впливатиме безпосередньо й на можливості України забезпечувати публічні інтереси держави та приватні інтереси суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності в довгостроковій перспективі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. *Король В. І.* Новий договір про зону вільної торгівлі держав СНД: песимістичний правовий прогноз для суб'єктів зовнішньоторговельної діяльності України / В. І. Король // Підприємництво, господарство і право. – 2012. – № 11. – С. 65–68.
2. *Король В.* Правові передумови модернізації євразійської зовнішньоекономічної політики України / В. Король // Юридична Україна. – 2012. – № 4. – С. 90–95.
3. *Закон України «Про ратифікацію Договору про зону вільної торгівлі»* від 30.07.2012 р. № 5193-VI // Голос України. – 2012. – № 147.
4. *Доклад Рабочей группы по присоединению Российской Федерации к Всемирной торговой организации WT/ACC/ RUS/70 WT/MIN(11)/2* от 16 ноября 2011 года [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.wto.ru/ru/content/.../docs/ ReportOfTheWorkingPartyRus.doc.
5. *Договор о функционировании Таможенного союза в рамках многосторонней торговой системы* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sudevrazes.org/main.aspx?guid=19441>.
6. *Федеральный закон от 21.07.2012 № 126-ФЗ «О ратификации Протокола о присоединении Российской Федерации к Марракешскому соглашению об учреждении Всемирной торговой организации от 15 апреля 1994 г.»* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.consultant.ru/ document/cons_doc_LAW_132905.
7. *Таможенный союз и Единое экономическое пространство: новые возможности для бизнеса* // Министерство экономического развития Российской Федерации, Москва. – 12 июля 2011 г. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.economy.gov.ru.
8. *О Соглашениях, формирующих Единое экономическое пространство Республики Беларусь, Республики Казахстан и Российской Федерации* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.economy.gov.ru.
9. *Решение Межгоссовета ЕврАзЭС «О формировании Единого экономического пространства Республики Беларусь, Республики Казахстан и Российской Федерации»* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.tsouz.ru/MGS/MGS-14/Pages/MGS_77.aspx.
10. *Слюсарь Н. Б.* Правовые институты Таможенного союза в рамках ЕврАзЭС: их задачи и функции [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.evrazes-bc.ru/news/view/253>.
11. *Меморандум о сотрудничестве по вопросам торговли между Евразийской экономической комиссией и Кабинетом Министров Украины* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.tsouz.ru/Docs/MEM/Documents/MemEECUK.pdf>.
12. *Меморандум об углублении взаимодействия между Украиной и Евразийской экономической комиссией* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=246392044.

The article is dedicated to legal peculiarities of Customs Union and Single Economic Area functioning within the Eurasia Economic Area. It's considered to become one of regional foreign economic strategies priority of Ukraine together with free trade areas with the EU, the CIS states creation.

Статья посвящена правовым особенностям функционирования Таможенного союза и Единого экономического пространства в рамках Евразийского экономического сообщества. Данное направление следует рассматривать в качестве одного из приоритетов региональной внешнеэкономической стратегии Украины наряду с формированием зон свободной торговли с ЕС и странами СНГ.